

Стародавня українська музика.

(З розмови з кобзарем).

Ще може за гетьманщини святої, як то кажуть, або так не менше як сотень зо дві років тому, коли були ще старі справжні кобзарі, можна було почути справжню чудову гру на кобзі з її надзвичайною красою.

Перші найстаріші і найкращі маніри гри на кобзі це є так звані «Викотний перебір» і «Дудошний перебір».

Новий—молодий кобзарь, коли учивсь грати від свого старого учителя кобзаря, пан-отця, як їх тоді звали, завжди всам-перід вчився грати «Простим перебором», а коли вже заслужив великої ласки у свого учителя, коли той учитель схоче, тоді тільки покаже Викотного та Дудошного переборів.

Коли ж цей учитель—пан-отець не найде собі достойного спадкоємця у своєму умінні, то так і несе він їх, ті перебори, на той світ з собою,—так дуже гордились старі кобзарі своєю грою.

Дудошним та Викотним перебором у давні часи гралось найбільше веселе: до танців та до приказування.

Особливо ось що запам'ятати слід, що завжди бувало, коли кобзарь добре вміє грати одним з цих переборів, то вже вміє і другим, бо вони навіть у грі і вживаються поруч. Здається навіть і так, що одно коліно грається одним перебором, а друге, коли краще виходе иншим перебором, грається другим перебором. Перебори ці відрізняються один від другого тільки на підструнках кобзи, а баси, як їх завжди було тільки 4, так вони роль грали тут малу.

Тепер, коли кобза далеко більш удосконалена, коли у ній є до 12 басів і 33 підструнків (з півтонами), на всій Україні навіть не можна знайти кобзаря, який добре-б загравав дудошним та викотним перебором; а певно, надзвичайно чудово це було-б до двох-октавного пригравання.

Тепер тільки зосталась гра так званим «простим перебором» та «поверховим», а «дудошним» хіба де що заграють старі кобзарі.

Ще є одна одміна у грі на кобзі. Власне не в грі, а в техніці гри.

Є так звана гра Полтавська та Чернігівська і Харківська. Полтавська та Чернігівська гра схожі між собою, а Харківська уже різниться од них, а різниться ось у чому: по чернігівськи береться до рук кобза так, щоб вона стояла трохи не ребром до грудей кобзаря. Права рука бере двома пучками підструпки, а великою підбаски. Ліва-ж рука лежить вгорі на грифові і торкає два басы, чергуючи один за другим—акомпонує підстрункам. По Харківськи кобза ставиться струнами од себе і руки до гри кладуться так: правої руки так само три пучки на підструнках, при чим велика пучка торкає і басы (не тільки під-басы), а ліва лежить на борту кобзи, там де кілочки для струн і торкаються нею теж підструнку (здається однією тільки пучкою).

Все що тут я розказав, я переказую, а тому дуже радий буду, коли хто докладніше про це розкаже на сторінках цієї газети і допоможе в відродженні виміраючої рідної нам гри. Не знаю через що саме, але я чув приклади, що інші кобзарі покидали кобзи і обрали ліри¹⁾ і уже багато часу грають на лірах і звичайно позабували гру на кобзах. Але, я певний, коли-б їх хто під'охотив, порадив їм взятись за кобзу то може-б іще вони воскресили і викотний та дудошний перебори. Надія на це не марна може ще і через те, що при грі на ліру здається теж є ці самі викотні і дудошні перебори. Певно, що ліра у своєму строї багато має спільного з кобзою.

Тож подаючи це до відомости громадянства, прохаю ласкаво, хто має змогу, подбайте про відшукання старих кобзарів і допоможіть відродженню рідної музики.

